

Александра Р. ПОПИН*
Државни универзитет у Новом Пазару
Департман за филолошке науке

Оригинални научни рад
Примљен: 18. 10. 2015.
Прихваћен: 05. 02. 2016.

ПЕСНИЦИ 20. ВЕКА КА УСМЕНОКЊИЖЕВНОЈ ТРАДИЦИЈИ

У раду смо се бавили односом Растка Петровића, Момчила Настасијевића, Васка Попе, Миодрага Павловића и Алека Вукадиновића према усменој књижевности. Први део рада представља поређење текстова у којима ови песници промишљају о улози усмене књижевности у писаној књижевности, односно код савремених песника. Утврдили смо да, без обзира на то којој стваралачкој епохи припадају, деле сличне ставове о поменутом проблему. Потом смо анализирали песме ових песника, које у себи носе транспоноване мотиве истих усмених творевина. Реч је о конкретним примерима усмене лирике, али и о жанровима попут митолошких и обредних песама, као и тужбалицама, те облицима који представљају веровање у магију речи (басме). На крају смо поставили тезу о мотивацији песника да усменокњижевну традицију баштине као подтекст свога стваралаштва.

Кључне речи: усмена књижевност, писана књижевност, традиција, усмена лирика, тамни вилајет, басма, тужбалица, жртва, бројаница, зло.

Систематично бављење проблемом односа писаца према усменој књижевности, односно фолклорној традицији, веома је комплексно и захтевно, тако да наша тема, чак и ако усмеримо пажњу *само* на пет писаца (Р. Петровића, М. Настасијевића, В. Попу, М. Павловића и А. Вукадиновића), увелико превазилази овом приликом задате оквире. С обзиром на то, покушаћемо у што ширим потезима да утврдимо тачке пресека и, ако их има, разилажења наших песника када је о датој теми реч.

Анализирајући Растков круг текстова, формираних око „Младићства народног генија”, Хатица Диздаревић Крњевић наводи како су управо представници авангарде Растко Петровић, Настасијевић и Винавер: „схватили значај и смисао једне увек савремене уметности, могућност обнове сижеа и оживотворења симбола, скупocenост „првих” података и поетских слика, једном речју дубљи смисао традиције који је чини незауостављивом, самостално утицајном у свакој култури као њен општи тип” (Диздаревић Крњевић 1997: 239). Ауторка сматра да су, размишљајући на такав начин, *модерни*

* apopin@np.ac.rs

писци законити наследници оријентације започете у XIX веку, док Миодраг Матицки закључује да су песници овога круга у трагању за новим изразом и у жељи да се укључе у европску књижевност аутентичним гласом ипак рушили „романтичарске предрасуде о народном благу, посебно подразумеваће доминације епског духа” (Матицки 1989: 177). Овај навод свакако је заснован на отклонима Растка Петровића и Станислава Винавера од епске поезије – првог услед тезе да је епика „једна етика”, херојска, заокружен производ зрелости народног духа, а не његовог *младићства*, а другог због дугогодишње борбе за „одурок од десетерца”. Слично би се дало закључити и о песништву Момчила Настасијевића, али не смемо изгубити из вида и његово драмско и прозно стваралаштво, оба на својеврстан начин заснована и на трагу епске традиције (Винавер 1975: 201).

У програмским текстовима двају аутора проналазимо неколико важних, готово истоветних поставки, до којих се, наизглед, дошло с различитим мотивом. Наиме, Петровић се бави *младићством народног генија*, тј. реконструкцијом генезе народног духа, истиче важност проучавања материјала из времена племенског, као и твораштва везаног за игре, односно, детињство човека. С друге стране, развијајући идеју *матерње мелодије*, Настасијевић, између осталог, каже и следеће: „Матерњу мелодију најјасније чујемо код примитиваца. Казивање му је већ упола поезија. И код детета. Оно се другачије и не изражава него певушећи. Одатле па до тренутка кад глас запева у правом смислу само је ступањ или два” (Настасијевић 1991б: 42). Исто тако, и Петровић и Настасијевић сагласни су око тога да је враћање најдубљим слојевима своје природе заправо изједначено са *опиетечовечанским* оквирима (в. Петровић 1974в: 367–368, Настасијевић 1991б: 44). Аутори су јединствени и у ставу о *искориштавању* народног стваралаштва. Пука *уметничка преграда*, приступ народним мелодијама као *сировини* (Настасијевић 1991б: 43; Настасијевић 1991а: 43) и *прибегавање имитирању и позајмицама стилске орнаментике народног израза* (Петровић 1974в: 187) доводе до *кварења* (Настасијевић 1991, Петровић 1974в) оригиналних творевина, а *орнаментика народног израза* „Примењена на други ред песничких идеја, постаје лажна, барокна, гротескна” (Петровић 1974в: 187). Сасвим је другачија ситуација, по Настасијевићу, када је *ко утрнуо* (Настасијевић 1991а: 43).

Управо овим тачкама приближава се и Васко Попа у поетичном предговору своје руковети *Од злата јабука* промишљајући разлоге враћања највећих песника *вечито живим изворима народне поезије*:

Само се жива вода из тих извора не може захватити идући натрашке по утабаним стазама скоројевићког традиционализма. Једина светла, истинска традиција наше народне поезије је непрекидна инвенција и непрекидно откривање (Попа 1971: 6–7).

Такође, и он сматра да се једино помоћу усмене књижевности може допрети до срца света.

Миодраг Павловић у тексту „Осам векова српског песништва” константује да народна песма и њени елементи не сачињавају само стилску ознаку наше поезије већ „postoji stalan dijalog pesnika sa narodnim pesničkim predanjem, od osamnaestog veka, do danas. To nije folklorizam, ni romantizam, nego

normalna potreba, stvarna pogodnost za pesnike ovog jezika” (Павловић 1986: 157). И док на *језичке екстраваганције* песника 19. века не гледа баш благонаклоно (Павловић 1986: 159), за Настасијевића каже како је „uspeo da stvori sopstvenu nepopovljivu 'rodnu' melodiju” (Павловић 1986: 164). Нешто детаљније о овој теми говори пишући о Растку и његовој „Бодиновој балади”, дајући скицу преплитања усмене и модерне књижевности од Венцловића и Вука до „новог вала модерног интересовања за фолклор” (Павловић 1974: 240–241). Но, Миодраг Павловић је свој дијалог са усменом књижевношћу понајбоље исказао у анализама усмених песама (в. Павловић 1986, Павловић 1993), *Антологијом лирске народне поезије* (Павловић 1982), али и сопственим песничким стваралаштвом.

Иако Алеку Вукадиновићу није недостајало аутопоетских исказа, формулисаних различитим пригодама, он је своју везу са грађом из усменокњижевне, односно фолклорне традиције свео на *тамновилајетску* парадигму и архетипско које из ње просијава, но, овај песник је такође један од најзначајнијих баштиника наше традиције, поготово у домену њених *немушних* и *чаровитих* врста.

Усмена балада „Женидба Милића Барјактара” привукла је тројицу наших песника. Растко Петровић већ у уводном делу „Младићства” анализира ову песму у митолошком кључу, при чему се, како каже Хатица Крњевић, приклонио концепту „аријевске” митолошке школе Макса Милера. Миодраг Павловић пише о овој песми, такође из митолошког аспекта, с тим што је тежиште анализе умерено на девојчину *жртву* природи зарад плодности. Крхотине мотива ове баладе песник је интерполирао у песму „Златна завада” (Павловић 2000б: 154–155). Када је о поезији Момчила Настасијевића реч, транспоноване мотиве из „Женидбе Милића Барјактара” препознаје Миодраг Матицки у основи *лирских кругова* (Матицки 1994а: 30–31). Матицки чак закључује да „кратке изречне жанрове и лирске поетске облике које откривамо у најдубљим слојевима његових песама” Настасијевић није преузимао из *свакодневне употребе* већ су они „доживели преобликовање, мелодијско пре свега, у епској песми” (Матицки 1994б: 53).

Растко Петровић, у другом делу „Младићства”, под насловом „Са непојмљивим у души”, наводи у целини текст песме „Изједен овчар”, уз кратак коментар да је то једна *песмица* „где се на јасан и страховит начин говори о мађији”. Истој песми Миодраг Павловић посвећује читав есеј, тумачећи је као поетску транспозицију жртвеног ритуала у част плодности, тј. обнове рађања (Павловић 1986: 22). Посебно је интересантна ауторова констатација да, с обзиром на то да у песми видимо догађај из угла жртве, „ова народна песма припада модерним временима”. Управо мотиве ове песме препознали смо у песмама „Девојка у пољу” Растка Петровића („Поноћни делија”), „Ноћна шетња Дечанског” Миодрага Павловића („Нова скитија”) и поеме „Месечева свадба” („Дивно чудо”)¹ истога аутора.

¹ Мотиве из песме „Изједен овчар” препознајемо у 6. делу овога текста, на самом почетку када се позивају сватови (Павловић 2000а: 195). „Месечева свадба” је уједно и најбогатији дијалогом са усменом лириком, фолклором и митом од свих Павловићевих текстова, јер су се у

У дијалогској песми Растка Петровића преузет је мотив жртве, односно паралелних слика на небу и земљи. Разлика између усмене и писане песме јесте у томе што је код Петровића жртва мултиплицирана, а обрнута је перспектива небо – земља. Прва два говорника су *млада жена и девојка у пољу*, а трећи је *младић скривен у сенци*. Поред очитог транспонованја стихова песме и сама *поставка* доживела је преображај – и код Петровића имамо две женске особе, међутим, оне нису чинодејствовале смрти. Пре би се рекло да је песник *овчарев монолог* поделио на три дела, при чему *девојка и жена* констатују помор, и на својеврстан начин оплакују покојнике. Ипак, завршница је остављена жртви – *младићу скривеном у сенци*, који јесте мртав, јер је првобитно смрт изједначена са сенком. Ипак, и у овој песми, као и у усменом предлошку, остаје загонетна ситуација на крају – нејасно је чега је жртва *недозрело класје*, јер се мисао да је реч о жртвама битке/рата, доводи у питање стихом „На руци пришт, под руком куга”.

Мотив жртве и жртвовања из усмене лирске песме Миодраг Павловић уткао је у песму „Ноћна шетња Дечанског”. У песми се прати посмртна судбина Стефана Дечанског. Он је забринут како за своју душу тако и за *уручено му стадо*. И управо већ у другом стиху песме додељује му се улога *чобана*. Веза са усменом песмом наставља се у другој строфи (Павловић 2000б: 79), где песник даје алузију и на чињенице везане за смрт Дечанског, при чему се поново потцртава његова улога жртве. Трећа строфа се завршава још једним сегментом базираном на усменом предлошку: „Стрина ме лучем осветљава, / идем низбрдо и лежем насред пута: / пружам сам себи руку, / али не вреди, одлазим, не могу помоћи” (Исто: 80), а у четвртој, обраћајући се саветодавно сину, каже и следеће: „Сине не гини, / прошло је време јунаштву, / почињу позни часи, / погледај месец како мркне! / Овцама нема чобана! / Бешчи-нија!” (Исто). Поред свих наведених сагласја између двеју песама, поново истичемо и елемент који је Павловић у свом есеју навео као интересантну специфичност усмене песме – лирски субјекти и у једној и у другој песми су мртви, а читава ситуација је приказана из њиховог угла.

Ако бисмо хтели да одредимо *најомиљеније* усмене и фолклорне врсте Растка Петровића, наравно, само на основу његових стихова², то би сигурно биле обредне усмене песме, чије рефлексе видимо понајбоље у песми „Јунош на водама”, затим тужбалице (мањим делом у песми „Пролетња посмртна листа”, а у потпуности развијено у песми „Шта ти кажу њине очи”), а

песничко ткиво уткали мотиви готово свих лирских песама којима је аутор посветио своје есеје, па самим тим и митске релације које уочава између песама и појединих ритуала. У простору – времену песме аутор је уприличио сусрет заправо свих оних културних слојева за које је и сматрао да су међусобно коресподентни: „Чини се да се Павловићево стваралаштво, посматрано у свом тоталитету, али често кроз појединачна остварења попут *Дивног чуда*, може окарактерисати као уметничка тежња збирању укупног људског искуства, световног и сакралног, ка прожимању и надовезивању архетипских, митских, друштвено-историјских и цивилизацијских профила човековог битисања” (Деспих 2008: 141–142). С обзиром на вишеструку и вишезначну слојевитост текста, о овом делу биће речи другом приликом.

² О песмама „Најсентименталнију о ситости легенду”, „Ловчево бдење”, „Јади јунакови” и „Гледајте бози” прилично темељну анализу извео је Миодраг Матицки у тексту „Прамелодија у лирици Растка Петровића” (в. Матицки 1989).

у двама песмама назиремо елементе бајалице *од урока* и бројанице³. Наиме, у песми „Свијетла Даница“ погибија се представља попут урока: „Човек просу крвцу брату / Посече га гром по врату / Амин, амин, амин, амин, / Човек просу крвцу брату / Пресече га змај по врату / Амин, амин, амин, амин” (Петровић 1974б: 172), док је готово половина песме „Нек си светлост” испевана у маниру бројанице – *разбројнице*, тачније, у складу са оним њиховим особинама, о којима песник говори у „Младићству” (Петровић 1974б: 187).

Растко Петровић завршавајући поглавље о играма, предлаже да се од осталих народних умотворина међу игре слободног духа уврсте и пошалице, загонетке, пословице, парадокси, случајни или намерни (Петровић 1974в: 362). Управо овом идејом, као и целим „Младићством” као полазиштем, водио се Васко Попа сачињавајући руковет *Од злата јабука*. Међутим, јасно је да се Попа није само тиме задржао на Петровићевом трагу, већ је својом поетиком умногоме реализовао програм свога претходника, бар када је о улози фолклора и усмене књижевности у модерној поезији реч. Такође, на одређен начин фасциниран играма, Попа им посвећује читав круг песама у књизи *Непочин-поље*, али им се враћа и у другим песмама (в. Попин 2015). Запажен је и значај загонетке, као *игре духа*, чији принцип метафоричности, односно, структуре, песник примењује у низу песама, а поглавито у круговима „Списак” и „Предел”. У појединим стиховима препознајемо рефлексе пословица, али и *парадокса* својствених усменом стваралаштву (нпр. мотив *изгубљене главе*, којим је и Петровић задивљен, видимо и у кругу песама „Игре”). Сам Попа, узимајући говорне изразе ствара нове парадоксе. Када је реч о врстама *на међи*, попут клетви, заклетви, басми, предања, посебно се истичу песме круга „Врати ми моје крпице”. Поједине од њих *ансорбовале* су и по неколико поменутих врста (уп. Матицки 1989: 196). Можемо рећи да је читав овај круг песама једна комплексна *басма од урока*, јер представља развијен дијалог са *немуштом*, очито демонском силом, вечитом пратиљом човековом, која зло чини, а њему остаје само могућност да се бори различитим врстама магије, превасходно вербалном.

Како каже Јован Делић: „Фолклор је златна грана и непресушни извор српске књижевности и културе”. Као и низ аутора који су писали о поезији Алека Вукадиновића, и Делић сматра да управо из наведеног разлога произилази Вукадиновићева „склоност ка гномском и загонетци, а нарочито ка басми, бајалици и клетви – ка кратким фолклорним формама” што га доводи у *песничко сродство* са Растком Петровићем и његовим поетичким програмом, Васком Попом и Момчилом Настасијевићем (о вези Вукадиновићевог стиха са усменим в. Делић 2014: 27, Париповић 2014: 320 и Перишић 2014: 384, 390).⁴ У анализама односа песништва Алека Вукадиновића са усменом

³ Колико је Петровић био опчињен овим обликом усменог стваралаштва показују и поједини делови у његовој прози. У другој књизи *Бурлеске*, „О Набору Деволцу”, у набрајању села из којих стижу сватови подржане су неке од особина бројаница (Петровић 1974а: 75). Сличан поступак запажамо и у четвртој књизи „Шта је било напослетку” када се набраја Наборов родослов (Исто: 11–114).

⁴ Када је о реактуелизацији басми реч, требало би поменути и Божицара Тимотијевића, једног од оснивача неосимболизма, који у свом избору „Истрчаше доњоземци” истиче поетску

књижевношћу и фолклором често су се аутори задржавали само на констатацијама, или посматрању фрагмената, те је тако права природа тих односа остала у назнакама. Као разлог томе Љиљана Пешикан-Љуштановић види „херметичност Вукадиновићеве поезије и флуентност његових темељних слика и симбола, а у извесној мери и удаљеност и заборављање представа традиционалне културе” (Пешикан-Љуштановић 2014: 336).⁵ Често се исти цала и улога самога језика у Вукадиновићевој поетици (в. нпр. Милановић 2014: 283–305), а Саша Радојчић за „способност песме да доспе у резонанцу са претпостављеним прагласом свога народа, да проговори језиком који хоће да допре до искони” примењује израз „поезија језичког памћења” (Радојчић 2014: 155). Исти аутор, коментаришући песникову склоност ка басмама, каже да се код Вукадиновића функција језика „не исцрпљује у саопштавању и међуљудској комуникацији, већ укључује магијско обраћање тајним и недокучивим силама које управљају стварношћу и на које се може утицати језичким средствима” (Радојчић 2014: 155). Чини се да су управо те недокуживе силе и могућност комуникације са њима или досезање израза њима подобног једна од основних повезница међу нашим песницима, али и даље, нпр. са Валеријем (Новаковић 2014: 401–428), надреалистима (Новаковић 1994: 193–203), симболистима (Симовић 1985: 321–326). Сам аутор и изучаваоци његове поезије су, као што смо раније навели, овакав језичко-значењски концепт доводили у везу са *тамновилајетским*: „Басме, бајалице, бројалице, пословице јесу књижевне форме у којима је Алек Вукадиновић, најчешће, проналазио тамновилајетски свет, његову мелодију, то јест, омамљујући а нејасан говор, а није чудно што се на разне начине користио њима, узимао их за саону подлогу многих својих песама и, у извесном смислу, свога песништва у целини” (Јовановић 1994: 319).⁶ Рефлекси наведених врста уочљиви су током читавог Вукадиновићевог стваралаштва. Већ у књизи *Кућа и гост* имамо „Биљна чарања” и „Поноћна чаровања”, али и наговештај басми у „Пејзажу чуда” (Вукадиновић 1969: 40, 53, 45–47). Сам чин бајања, да побројимо само репрезентативне примере, видимо у песмама „Глуво доба”, „Кућна бројница против злог духа” и „Кућна бројница II” у књизи „Далеки укућани” (Вукадиновић 1979: 17, 58–59). У овим песмама песник као да наговештава стално

вредност басми, што је у супротности са тврдњом Љубинка Раденковића, по коме се басма тешко може сврстати у групу говорних народних умотворина, јер је неодвојива од ритуала у коме једино и постоји (Раденковић 1996: 68). Међутим, управо у поетским остварењима наших песника, која подразумевају басму као подтекст, проналазимо, имплицитно, транспонован и сам ритуал.

⁵ Сматрамо да не грешимо ако кажемо да су најцеловитије анализе на ову тему спровели управо поменута ауторка, пишући о књизи песама „Кућа немогућа” (Пешикан-Љуштановић 2014: 333–359) и Бошко Сувајчић у тексту „Месец у капи росе”, који се бави поетиком загонетања у књизи *Кућа и гост* (в. Сувајчић 2008: 37–52).

⁶ До сличних закључака долази и Радивоје Микић (Микић 1996: 38). Овај аутор чак сматра да, с обзиром на то да Вукадиновић, обликујући део песничких текстова, поред употребе поступака из *бајаличке ритуално-магијске сфере*, у први план поставља и „комуникацију са нечистим силама и, што је посебно важно, сликање атмосфере у којој делују нечисте силе и атмосфере коју својим деловањем стварају нечисте силе”, о чему сведочи и сама слика света у појединим песмама, које *чисто морфолошки гледано, нису директно повезане са бајаличким текстовима* (Микић 1996: 40).

присуство оностраног, и његово приближавање *кући* и *укућанима*. Међутим, тек од књиге *Укрштени знаци* оно пробија безбедни простор и запоседа га. Сложићемо се са мишљењем Марка Аврамовића да се у поезији Алека Вукадиновића могу препознати две фазе – прва је блиска миту о златном добу, а у другој, граничник је поменута књига, „поезија се окреће према будућности, ка знацима „потоњег времена“; видљив други митски образац – *есхатолошки, апокалиптички*” (Аврамовић 2014: 270). Стога „певање у облику басме јесте једино што преостаје песнику, који овим древним песничким обликом покушава отерати зле демоне” (Исто: 273), тако да је овакав начин песничке комуникације готово премрежио књиге *Ружа језика* (1992) *Тамни там и беле басме* (1995) и *Божји геоматар* (1999), а присутан је и у песмама круга „Басме светле и тамне” у књизи *Песнички атеље* (2005).

*

На крају можемо рећи да су наши песници, без обзира на специфичности дијалога са усменом традицијом, пронашли директну линију која их води до понорнице митског мишљења, за шта мотивацију проналазимо у речима Зорана Мишића:

Растављен од људи, развенчан од читаве природе, и он би да се поистовети с њом, као што се врач поистовећује с тотемом свога клана, па најављује њене мене и прославља њене празнике. Али он зна да то не може постићи старим инкантацијама. Он се не може задовољити да прекраја приче из хомеровске заоставштине, зачињавајући их савременим алузијама. Он не иде од мита ка поезији, као што су то чинили његови претходници, већ од поезије ка миту. Савремено поетско искуство не може се више стварати рационализовањем митског искуства прошлости; оно мора потећи са нових, ирационалних извора да би стекло митске димензије.

То је, можда, највећа порука коју је савремени песник донео са својих ходочашћа митским светилиштима (Мишић 1976: 211).

ЛИТЕРАТУРА

- Аврамовић 2014: М. Аврамовић, Две фазе Алека Вукадиновића: од мита о златном добу до апокалипсе, у: *Предачка мелодија Алека Вукадиновића*, ур. А. Јовановић, С. Шеатовић Димитријевић, Београд/Требиње: Институт за књижевност и уметност/Дучићеве вечери поезије, 259–280.
- Винавер 1975: С. Винавер, Међулушко благо, у: *Критички радови Станислава Винавера*, Српска књижевна критика, књ. 15, прир. Павле Зорић, Нови Сад/Београд: Матица српска/Институт за књижевност и уметност.
- Вукадиновић 1969: А. Вукадиновић, *Кућа и гост*, Београд: Просвета.

- Вукадиновић 1979: А. Вукадиновић, *Далеки укућани*, Београд: Српска књижевна задруга.
- Вукадиновић 1988: А. Вукадиновић, *Укрштени знаци*, Београд: Просвета.
- Вукадиновић 1992: А. Вукадиновић, *Ружа језика*, Београд: Наша књига.
- Вукадиновић 1995: А. Вукадиновић, *Тамни там и Беле басме*, Београд: Нолит.
- Вукадиновић 1999: А. Вукадиновић, *Божји геометар*, Београд: Књижевна реч.
- Вукадиновић 2005: А. Вукадиновић, *Песнички атеље*, Београд: Рад.
- Делић 2014: Јован Делић, Положај Алека Вукадиновића у српској поезији друге половине 20. вијека. Маргиналије уз поетику Алека Вукадиновића, у: *Предачка мелодија Алека Вукадиновића*, ур. А. Јовановић, С. Шеатовић Димитријевић, Београд/Требиње: Институт за књижевност и уметност/Дучићеве вечери поезије, 23–39.
- Деспић 2008: Ђ. Деспић, *Порекло песме: потенцијал интертекстуалности у поезији Миодрага Павловића*, Зрењанин: Агора.
- Диздаревић Крњевић 1997: Х. Диздаревић Крњевић, *Утва златокрила: дело/творност традиције*, Београд: „Филип Вишњић”.
- Матицки 1989: М. Матицки, *Поновнице*, Нови Сад: Књижевна заједница Новог Сада.
- Матицки 1994а: М. Матицки, Балада о уклетој невести као подтекст Настасијевићевих лирских кругова, у: *Седам лирских кругова Момчила Настасијевића*, ур. Н. Петковић, Београд: Институт за књижевност и уметност, 25–32.
- Матицки 1994б: М. Матицки, Словенска антитеза као одгонетка Настасијевићевих лирских кругова, у: *Поетика Момчила Настасијевића*, ур. Н. Петковић, Београд/Горњи Милановац: Институт за књижевност и уметност/Културно-просветна заједница Србије/Дечје Новине, 45–57.
- Микић 1996: Р. Микић, О трептању, трајању и устима ушћа: Једна компонента поезије Алека Вукадиновића, у: *Поезија Алека Вукадиновића*, Нови Сад: Матица српска, 19–25.
- Милановић 2014: А. М. Милановић, Вукадиновићево лексикотворство, у: *Предачка мелодија Алека Вукадиновића*, ур. А. Јовановић, С. Шеатовић Димитријевић, Београд/Требиње: Институт за књижевност и уметност/Дучићеве вечери поезије, 283–305.
- Мишић 1976: З. Мишић, Песничко и митско искуство, у: *Критика песничког искуства*, Београд: Српска књижевна задруга, 208–211.
- Настасијевић 1991а: М. Настасијевић, *Драме*, прир. Новица Петковић, Горњи Милановац/Београд: Дечје новине/Српска књижевна задруга.
- Настасијевић 1991б: М. Настасијевић, *Есеји, белешке, мисли*, прир. Н. Петковић, Горњи Милановац/Београд: Дечје новине/Српска књижевна задруга.
- Новаковић 2014: Ј. Новаковић, Алек Вукадиновић у дијалогу са Валеријем, у: *Предачка мелодија Алека Вукадиновића*, ур. А. Јовановић, С. Шеатовић Димитријевић, Београд/Требиње: Институт за књижевност и уметност/Дучићеве вечери поезије, 401–428.

- Павловић 1974: М. Павловић, *Огледи о српским песницима XIX и XX века*, Београд: Нолит.
- Павловић 1982: М. Павловић, *Антологија лирске народне поезије*, Београд: Вук Караџић.
- Павловић 1986: М. Pavlović, *Obredno i govorno delo: ogledi sa srpskim predanjem*, Beograd/ Priština: Prosveta/Jedinstvo.
- Павловић 1993: М. Павловић, *Огледи о народној и старој српској поезији*, Београд: Српска књижевна задруга.
- Павловић 2000а: М. Павловић, *Искон (Поезија 1)*, Београд: Просвета.
- Павловић 2000б: М. Павловић, *Извор (Поезија 2)*, Београд: Просвета.
- Париповић 2014: С. Париповић, *Метричка ружа Алека Вукадиновића*, у: *Предача мелодија Алека Вукадиновића*, ур. А. Јовановић, С. Шеатовић Димитријевић, Београд/Требиње: Институт за књижевност и уметност/Дучићеве вечери поезије, 307–330.
- Перишић 2014: Н. Перишић, *Предача и матерња мелодија: А. Вукадиновић и М. Настасијевић*, у: *Предача мелодија Алека Вукадиновића*, ур. А. Јовановић, С. Шеатовић Димитријевић, Београд/Требиње: Институт за књижевност и уметност/Дучићеве вечери поезије, 379–400.
- Петровић 1974а: Р. Петровић, *Бурлеска господина Перуна бога грома, Старословенске и друге приче*, прир. Ј. Христић, Београд: Нолит.
- Петровић 1974б: Р. Петровић, *Поезија, Сабињанке*, прир. Ј. Христић, Београд: Нолит.
- Петровић 1974в: Р. Петровић, *Есеји и чланци*, прир. Ј. Христић, Београд: Нолит.
- Пешикан-Љуштановић 2014: Љ. Пешикан-Љуштановић, *Кућа немогућа* Алека Вукадиновића у контексту усменог песништва и традиционалне културе, у: *Предача мелодија Алека Вукадиновића*, ур. А. Јовановић, С. Шеатовић Димитријевић, Београд/Требиње: Институт за књижевност и уметност/Дучићеве вечери поезије, 333–359.
- Попа 1971: В. Попа, *Од злата јабука, руковет народних умотворина*, Београд: Просвета.
- Попа 1980: В. Попа, *Непочин-поље*, Београд: Нолит.
- Попин 2015: А. Попин, *Вучје сунце: ка поетици Васка Поне*, Нови Сад: Академска књига.
- Радојчић 2014: С. Радојчић, *Парадоксална читљивост: поглед на свет као интерпретативни кључ поезије Алека Вукадиновића*, у: *Предача мелодија Алека Вукадиновића*, ур. А. Јовановић, С. Шеатовић Димитријевић, Београд/Требиње: Институт за књижевност и уметност/Дучићеве вечери поезије, 153–173.
- Симовић 1985: Љ. Симовић, *О једној грани српског симболизма*, у: *Српски симболизам, типолошка проучавања*, ур. П. Палавестра, Београд: Српска академија наука и уметности, 321–326.
- Сувајцић 2008: Б. Сувајцић, *Месец у капи росе, Поетика загонетања у збирци песама Кућа и гост* Алека Вукадиновића, у: *Поезија Алека Вукадиновића*,

Десанкини мајски разговори, 14. Мај 2007, прир. Н. Мирков, Београд:
Задужбина Десанке Максимовић.

Тимотијевић 1978: Б. Тимотијевић, *Истрчаше доњоземци: српске народне
басме, урицања и врачања*, Београд: Народна књига.

Aleksandra R. Popin

THE POETS OF THE 20TH CENTURY TOWARDS ORAL LITERATURE TRADITION

(Summary)

The paper deals with the relation of Rastko Petrovic, Momcilo Nastasijevic, Vasko Popa, Miodrag Pavlovic and Alek Vukadinovic towards oral literature. In the first part of the paper we compared texts in which the poets contemplate about the role that oral literature plays in written literature and contemporary poets. We concluded that, regardless of the era in which the poets created, they share similar attitudes about the subject matter. Then we analyzed their poems which contain transposed motifs of oral work. Those are specific examples of oral lyrics, but also genres such as mythological and ritual poems, laments, and forms that represent believing in the magic of words (Serbian: basma). Finally, we set the thesis about poet's motivation to make oral literature tradition as the subtext of their work.